

Bemötande av regnbågsfamiljer på familjecentraler och inom vård och omsorg

Konferens Föreningen För Familjecentralers Främjande, 2019

Matilda Wurm, Fil. Dr.

Regnbågsfamiljer

- Familjer med två mammor
- Familjer med två pappor
- Flerföräldrafamiljer
- Familjer med en eller flera föräldrar som är trans
- Ensamstående hbtq-föräldrar
- ...

- Eller: Familjer där en eller flera föräldrar inte följer samhällsnormerna för sexuell praktik, relationsformer eller könsuttryck och könsidentitet.

2019-05-20

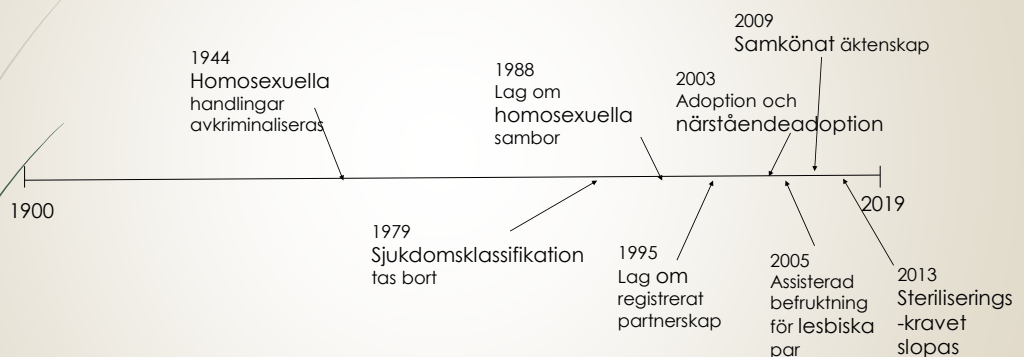
Är det här nya familjeformer?

- Självklart inte
- Men möjligheterna till familjebildning har ökat

2019-05-20

3

Svensk hbtq historik

Normer

- Reglerar människors liv tillsammans
- Nödvändiga
- Men inte neutrala
- Normer är kopplade till privilegier och att avvika från normer kan straffas.

2019-05-20

5

Hur tänker vi att normer påverkar HBTQ-personer generellt?

- Minoritetsstressmodellen (förenklat, efter Meyer, 2003)
- Minoritetsstress är den sammanlagda utsattheten och ökade belastningen som upplevs av minoritetsgrupper
- Den består av tre delar:
 - Utsatthet, inklusive mikroaggressioner
 - Rädsla för att utsättas
 - Internaliserad hbtq-fobi

2019-05-20

6

7

Varför är det viktig kunskap?

- Rätt kunskap påverkar bemötande
- Ett gott bemötande gör att vi når hbtq-föräldrar och kan fånga upp deras (barns) behov
- Det gör i förlängning att vi uppnår lagkrav och handlar i linje med våra etiska riktlinjer

2019-05-20

8

Att tänka på

- För de flesta regnbågsföräldrar kommer funderingar främst att röra
 - Utvecklas mitt barn normalt
 - Hur får jag barnet att sova/somna
 - Barnet äter inte ordentligt, vad gör jag
 - Hur hanterar jag den egna sömnbristen
 - Hur gör vi för att dela föräldraskapet
 - ...

2019-05-20

Normer förändras

- Den historiska utvecklingen påverkar också samhällets normer
- Det märks när det kommer till samhällets syn på regnbågsfamiljer och forskningen som har gjorts om dem
- Detta påverkar i sin tur måendet hos personer som identifierar som homosexuella och bisexuella (van der Star & Bränström, 2015)
- Normer utmanas också på nya sätt, exempelvis när vården möter fler föräldrar med transexfarenhet

2019-05-20

9

Forskning om regnbågsfamiljer Susan Golombok

- Varför?
- För rädsla över att barnen skulle fara illa
- "Lesbiska är mindre omvårdande"
- "Barnen kommer att utsättas för mobbning"
- "Barnen blir förvirrade i sin könsidentitet"
- För klarhet vid vårdnadstvister

2019-05-20

10

Forskning om regnbågsfamiljer

- På vem?
- Främst lesbiska mödrar (70, 80, och 90-talet)
- Idag kommer forskning med mer variation
- Resultat?
- Barn i regnbågsfamiljer mår precis lika bra/utvecklas på samma sätt
 - Relation till föräldrarna
 - Beteendeproblem och psykologisk hälsa
 - Skolan
 - Könsidentitet och sexualitet

2019-05-20

11

Forskning på regnbågsfamiljers upplevelse av omgivningen

- Barnen
 - Upplever stigmatisering kopplat till föräldrarnas sexualitet, oftast i form av mikroaggressioner (exv. att "bög" används som skällsord)
 - Hemlighåller ibland att de har samkönade föräldrar
 - Upplever att deras familjer inte syns på undervisningen/i böcker och media

2019-05-20

12

Forskning på regnbågsfamiljers upplevelse av omgivningen

- Föräldrarna
 - Utsätts på gruppnivå för mer ifrågasättande
 - Oroar sig för barnen
 - Har sämre stöd från sin ursprungsfamilj (främst amerikansk forskning)

2019-05-20

13

14

Svensk forskning om kvinnliga par med barn Anna Malmquist

- Barnen spenderar i regel mer tid med sina föräldrar
- Parrelationen i regel mer jämställt och oftast är båda föräldralediga längre perioder
- Tre sätt att se på jämställt föräldraskap
 - Båda ses självklart som lika ansvariga och delaktiga
 - Jämställt föräldraskap ses som ideal, men den födande föräldern har ett försprång
 - Den födande föräldern har en självklar huvudroll i barnens
- En stressande period kan vara väntan på närståendeadoption som kan ta ca 10 månader

2019-05-20

15

Forskning om manliga par med barn

Sammanställning: Golombok, 2018; Malmquist & Wurm, 2018

Svensk forskning: Arvidsson, Johnsdotter, & Essén, 2015

- Ofta mera jämställda än heterosexuella par
- Starka mammanormer i samhället som måste hanteras av papporna
- Adoption oftast inte möjligt i Sverige
- Surrogatmödraskap som sista utväg

2019-05-20

16

Föräldrar med transexfarenhet

se Malmquist & Wurm, 2018

- Olika vägar till föräldraskap (biologiska förutsättningar och lagar samspelar):
 - Barn från tidigare relationer
 - Transmän som föder barn
 - Transkvinnor vars partner bär barnet
 - ...
- Studier saknas i stor utsträckning
- De studier som finns visar på goda relationer mellan barn och föräldrar
- När föräldrar får könsanpassande behandling påverkas kvalitén av relationen mellan barn och föräldrar av kvalitén innan behandlingen

2019-05-20

17

Donatorer och pappor i familjer utan manliga föräldrar

- Begreppen skiljer sig åt, men används ibland överlappande, även av regnbågsfamiljer själva
 - Pappa som social roll/förälder: då används i regel inte begreppet pappa i familjen
 - Pappa som biologiskt ursprung: då kan ibland (av föräldrarna själva!) begreppet pappa användas för att benämna en donator
- Pappanormen är stark "alla barn har en pappa"
 - Förekommer även i sjukvården att donatorn kallas för pappa, men bara med lesbiska föräldrar
- Viktigt att vara lyhörd för vad familjen använder för begrepp, inte minst för barnens skull

2019-05-20

Vad kan vi göra

- Som yrkesverksamma
 - Informera oss förebyggande
 - Se över blanketter och rutiner
 - Informera kollegor
 - Ta ansvar för jargongen
 - Utbilda oss
 - Se över tillgänglig litteratur, inklusive barnböcker
 - Se över rummet och vem som finns representerat där

2019-05-20

18

I mötet med regnbågsfamiljer Bemötande

- Språk
- Normativa fällor
- Mikroaggressioner (exv. exotifiering, gradering av föräldraskap)
- Egna föreställningar och förväntningar

2019-05-20

19

20

I mötet med övriga familjer vi träffar

- Öva att lyfta regnbågsfamiljer som något självklart, exempelvis genom att visa att inte alla barn har en mamma och en pappa
- Ta ansvar för jargongen
- Prata INTE med föräldrar/barn på arbetsplatsen om du själv är osäker

2019-05-20

21

På förekommen anledning: Könsidentitet hos barn

Socialstyrelsen, 2015

- Socialstyrelsens rekommendation: låta barnet utforska utan att själv ha ett fast mål i sikte
- Lyft normer runt klädval och frisyrier för att stötta barn och föräldrar
- Yngre barn skiftar ofta sitt könsuttryck genom åren
- Äldre barn kan remitteras till utredningsteamet

2019-05-20

När olika gruppers behov krockar

- Gör den öppna förskolan till en plats där alla är välkomna
- Uppmärksamma subgrupper, speciellt om någon grupp består av enskilda individer
- Var aktsam på språkbruk
- Var inte rädd för att lyfta frågan
- Föregå med gott exempel
- Ta ansvar för jargongen och samtalens innehåll

2019-05-20

22

Sammanfattningsvis

- Svensk forskning saknas!
- Framförallt gällande familjer med två pappor och familjer där föräldrarna har transexfarenhet
- Som vuxna och yrkesverksamma behöver vi ta ansvar för att underlätta för barn och föräldrar i regnbågsfamiljer.
- Barn i regnbågsfamiljer mår bra trots ökade stressorer (på gruppnivå): de utvecklar goda motståndskrafter

2019-05-20

23

²⁴Tack för att ni kom!

Nu har vi lite tid för frågor.

2019-05-20

25 Vidare läsning

- Golombok, Susan (2018). Moderna familjer. Barn och föräldrar i nya konstellationer. Natur & Kultur.
- Lundberg, Tove, Malmquist, Anna & Wurm, Matilda (2017). HBTQ+ Psykologiska perspektiv och bemötande. Natur & Kultur.
- Socialstyrelsen (2015). God vård av barn och unga med könsdysfori. Kunskapssammanställning.

2019-05-20